

зборів проводився день відкритих дверей, де батьки мали можливість поставити запитання педагогам, ознайомитися з особливостями проведення занять, побачити успіхи своїх дітей безпосередньо в процесі навчання, показувалися прийоми логопедичної роботи з корекції звуковимови, які можна повторювати вдома. Протягом року проводиться консультування батьків, на яких даються практичні рекомендації. В кінці тижня діти отримують зошити із домашніми завданнями, за допомогою яких закріплюються навички правильного мовлення сформовані у школі.

Досвід нашої роботи показує, що істотних труднощів входження дітей з особливими потребами в шкільне середовище не виникає. Вони сприймають себе як рівних стосовно інших учнів, відповідно й зворотне ставлення теж як до рівного.

Інклюзивне навчання в загальноосвітніх закладах – альтернативне навчання в спеціалізованих закладах і має ряд переваг. Перше і найголовніше – дитина вчиться життєдіяльності в суспільстві здорових людей, у неї формується направленість до нормального, повноцінного життя, а, отже, і відповідний рівень домагань, мотивація якнайшвидше подолати власні труднощі, на основі чого формуються вольові здібності та адекватна самооцінка.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Валицкая, А. П. Инклюзивное образование – образование для всех / А. П. Валицкая, В. А. Рабош // Социальная педагогика. – 2009. – № 1. – С. 18-22.
2. Ілляшенко, Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній школі / Т. Ілляшенко // Почат. шк. – 2007. – № 12. – С. 46-49.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – С. 142 – 158.
4. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Текст] // Соціальний педагог. – 2010. – № 4(квітень). – С. 3-6.
5. Положення про спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах: наказ М-ва освіти і науки України від 09.12. 2010 № 1224
6. Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у ЗНЗ на 2009-2012 роки: наказ М-ва освіти і науки України від 11.09.2009 р. // Управління освітою. – 2009. – № 22(листопад). – С. 28-31.
7. Трофимова, В. И. Инструментарий по организации взаимоотношений нормально развивающихся детей и их сверстников с ограниченными возможностями / В. И. Трофимова // Воспитание школьников. – 2009. – № 9. – С. 34-42.

#### УДК 376.1

### ПІДГОТОВКА ЛОГОПЕДІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ РАНЬОГО ВІКУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Федорович Л.О.

*У статті висвітлюється професійна підготовка логопедів до роботи з дітьми раннього віку у вищих навчальних закладах об'єднаних Болонським процесом.*

*В статье освещается профессиональная подготовка логопедов к работе с детьми раннего возраста у высших учебных заведениях объединенных Болонским процессом.*

*In the article professional preparation of speech therapists lights up to work with the children of early age in higher educational establishments of united Bolonskim by a process.*

*Ключові слова: підготовка, логопед, ранній вік, Болонський процес.*

*Ключевые слова: подготовка, логопед, ранний возраст, Болонский процесс.*

*Keywords: preparation, speech therapist, early age, Bolonskiy process.*

Підготовка корекційних педагогів, сурдопедагогів, тифлопедагогів і логопедів для роботи з особами з ОПФР є складовою системи вищої педагогічної освіти у форматі напряму підготовки 0101 Педагогічна освіта за спеціальністю 6.010105 Корекційна освіта (за нозологіями). Реформа педагогічної освіти, що розгорнулася з 1990 року на тлі процесів деполітизування освіти, децентралізації й регіоналізації управління нею зумовила істотне збільшення кількості спеціальностей вищої дефектологічної освіти й зростання кількості подвійних і подвоєних спеціальностей у яких «Логопедія» була визначена другою. З 90-х років стає актуальною ідея про необхідність якісно нової педагогічної освіти, результатом якої є здатність майбутнього вчителя-логопеда не тільки вирішувати вузькопрофесійні завдання, а бути суб'єктом корекційно-педагогічної діяльності. Сьогодні майбутніх фахівців логопедів готують у 14 університетах України освітній рівень: базова вища освіта; освітньо-кваліфікаційний рівень 6.010105. «бакалавр», термін навчання 4 роки; 7.010106. «спеціаліст» термін навчання 2 роки; 8.010106. «магістр» 1-2 роки [7].

Проте, сьогодні ВНЗ, що готують майбутніх фахівців-логопедів, зіштовхуються з проблемами, які тісно

пов'язані з інтеграційними перетвореннями в освітній галузі та Болонським процесом й висувають нові вимоги до їх професійної підготовки й *мета нашого дослідження* полягає в аналізі професійної підготовки логопедів до роботи з дітьми раннього віку у вищих навчальних закладах об'єднаних Болонським процесом.

Усі існуючі системи спеціальної освіти в останні десятиріччя ХХ століття відчули необхідність принципів змін і реформаций. Країни Східної Європи, в тому числі держави колишнього СРСР, у другій половині 1990-х років вийшли на етап модернізації систем спеціальної освіти, зумовленої формуванням нового типу відношення держави і суспільства до осіб з ОПФР, розширенням спектру спеціальних освітніх послуг і формування принципово іншої системи спеціальної освіти, відновлення розуміння першості ролі сім'ї у вихованні. Утіленням демократичних і гуманістичних засад стає *Конвенція про права дитини*, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1989 році й ратифікована в Україні 27 вересня 1991 р., що передбачає максимальний захист інтересів дитини через їхню конкретизацію у відповідності до умов кожної країни. Право всіх громадян на освіту та основні вимоги до діяльності педагогів у відповідності до потреб особистості, суспільства і держави знайшли відображення у Конституції України, в законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України; Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») тощо [2, 3, 5, 6].

Колегією Міністерства освіти і науки України і Президією АПН України затверджені «Державний стандарт спеціальної освіти» (2000), а також Концепції «Спеціальна освіта дітей з особливостями психофізичного розвитку в Україні на найближчі роки і перспективу» (1996), «Реабілітація дітей з обмеженими фізичними або розумовими можливостями» (1998). Документами визначені етапи, умови і механізми розвитку мережі варіативних спеціальних дошкільних і шкільних установ у нових соціально-економічних умовах, що забезпечують реформування системи спеціальної освіти й підготовку педагогічних кадрів нового покоління [1].

Рівний доступ до якісної освіти реалізується через:

- доступність, безоплатність освіти у державних і комунальних навчальних закладах для дітей із особливими освітніми потребами відповідно до їхнього здоров'я;
- раннє виявлення і діагностику дітей, врахування цих даних у структурі мережі закладів реабілітаційної допомоги та в умовах сім'ї;
- варіативність здобуття базової або повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей дитини;
- розробку варіативного змісту, форм і методів навчання дітей, включаючи й навчання за індивідуальними програмами, тобто через забезпечення реальної можливості освітнього вибору кожною дитиною;
- поетапний перехід від усталеної традиційної моделі інтернатного навчання до інклюзивної освіти в загальноосвітньому просторі [1].

У цьому зв'язку змінюються соціальні вимоги до професійної діяльності й особистісних якостей фахівців для роботи з дітьми з ОПФР в умовах інклюзивної освіти й постає нагальна необхідність привести зміст їх підготовки загалом і логопедів зокрема у відповідність до виконуваних ними соціальних функцій, зростаючих вимог суспільства та мети сучасної освіти, а саме: професійної підготовки логопеда до роботи з дітьми раннього віку групи ризику з розвитку мовлення в системі ранньої допомоги.

На думку М. Шеремет, основною метою модернізації системи спеціальної освіти на сучасному етапі є створення механізмів стійкого розвитку, який полягає в удосконаленні та конкретних змінах існуючої системи — *добудові ланки ранньої допомоги*. Ранній логопедичний вплив із вираженою *запобігаючою, профілактичною* спрямованістю є умовою та засобом повноцінного розвитку не лише мовлення, але й психіки даної категорії дітей, формування у них соціальних умінь і навичок, готовності до навчання в школі. Тому необхідність побудови ланки ранньої допомоги в системі спеціальної освіти є й одним із варіантів її модернізації і реформування та внутрішньосистемної інтеграції, що надасть можливість відповідати вимогам міжнародних конвенцій, а саме:

- охоплення освітою всіх без виключення дітей із психофізичними порушеннями розвитку;
- вільний вибір форми організації освіти, типу навчального закладу;
- рання діагностика і своєчасне визначення соціальних освітніх потреб дитини і сім'ї;
- спеціалізований освітній стандарт, який повинен передбачати відповідний освітній рівень дитини і його досягнення в сфері освітньої компетенції;
- створення освітніх закладів комбінованого типу, а звідси — професійний супровід дитини-інваліда, консультації для батьків, учителів масових шкіл;
- підготовка фахівців, які сприймуть нову систему [10, с. 16].

Актуальність даної проблеми доводиться дослідженнями у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії і практиці, висвітлюється у чисельних відповідних публікаціях, де пропонується підвищити якість спеціальної освіти, вдосконалити механізми професійної підготовки студента, формувати ефективні засоби управління

освітнім процесом і співвідносити їх зі світовими стандартами на різних вікових рівнях [1, 10]. Як зазначає М.Шеремет, в Україні підготовка логопеда повинна здійснюватися відповідно до вимог суспільства й визначатися процесами, які відбуваються в соціальному і культурному середовищі, зростаючими вимогами до якості професійної підготовки і рівнем розробленості ефективних технологій підготовки висококваліфікованих фахівців. У перехідний період реформування спеціальної освіти Інститут корекційної педагогіки і психології в тісній співпраці з Інститутом спеціальної педагогіки на основі наукових досліджень визначив провідні напрями реалізації цього процесу:

*Перший напрям* — надбудова нової базис-системи ранньої допомоги. Забезпечення особливих освітніх потреб у ранньому віці може попередити виникнення труднощів на етапі дошкільного і шкільного навчання. Науково обґрунтована й організована рання комплексна допомога сприяє значній частини дітей уходження в спільний освітній процес на ранішому етапі вікового розвитку.

*Другий напрям* модернізації — освітня і соціальна інтеграція дітей із ОПФР до системи масової освіти, яка інтенсифікує питання підготовки фахівців для відповідної професійної діяльності як корекційних педагогів, так і практичних психологів (спеціальних).

*Третій напрям* — удосконалення змісту спеціальної освіти, з 2006 р. розроблено новий зміст підготовки фахівців із корекційної освіти, навчальні плани із забезпеченням науково методичної й матеріальної бази [10].

Отже, модернізація системи спеціальної освіти, добудова і становлення системи ранньої допомоги спонукає до дослідження професійної підготовки майбутніх логопедів у вищій школі, які сприймуть нову систему, будуть працювати в нових умовах і в новій системі цінностей.

В центрі уваги сучасної педагогіки вищої школи — практика «освіти впродовж життя», специфіка якої полягає в тому, що освіта пронизує весь життєвий цикл людини від народження й виявляється в конкретних моделях освіти, в освітніх цілях, змісті освіти, формах, видах і якості здобуття освіти на кожному віковому етапі. Як засвідчує В. Тарасун *проблема ранньої допомоги* дітям з ОПФР на сьогодні входить в коло *надзвичайно важливих*, оскільки частка здорових новонароджених суттєво знижується з кожним роком, внаслідок чого до 80 % новонароджених є фізіологічно незрілими, а біля 70 % — мають перинатальну патологію. Крім того, постійно зростає число дітей з соціально неблагополучних сімей і дітей з ОПФР [9]. Нерозв'язаними є й питання раннього виявлення, диференціальної діагностики психічного розвитку в дітей дошкільного віку в структурному і змістовному плані. В результаті переважна більшість із них (90 % від тих, кого направляють до спеціальної школи) не одержують спеціального організованого корекційного виховання в дошкільному віці, що гальмує повну реалізацію адаптивних та компенсаторних можливостей дітей.

В останні роки логопедія, як всі гуманітарні науки, переживає епоху антропоцентризму. Пізнання дитини як єдиного цілого, в усьому різноманітті індивідуальних особливостей (вікових, психофізичних та ін.), неповторного й унікального світу здійснюється на основі системного підходу, що охоплює всю сукупність інтегрованих знань про людину і характеризується системною єдністю законів природи і суспільства. У цьому контексті неминучий перехід до нового мислення, нового розуміння освітніх, соціальних і багатьох інших проблем дитини з ОПФР й означає зміну об'єкту логопедії як науки й концентрації на аналізі мовлення як одного з видів людської діяльності, що вивчає процеси формування мовної особистості, мовних, мовленнєвих, комунікативних функцій в умовах дизонтогенезу та організацію логопедичної допомоги з раннього дитинства з метою попередження різних форм мовленнєвих вад. Це зумовлює *актуалізацію* знань, умінь і навичок розвитку дитини раннього віку з ризиком виникнення порушень мовлення у професійну підготовки майбутніх логопедів на основі міждисциплінарних досліджень наук й практики раннього дитинства.

Теоретичним підґрунтям професійної *підготовки майбутніх логопедів до ранньої допомоги дітям раннього віку* є вчення Л. Виготського [4] щодо розуміння природи вторинних порушень у аномальних дітей, «соціальних вивихів», вивченням яких займається спеціальна психологія і педагогіка, розроблені «Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку» (Є. Соботович) [8], «Концепція державного стандарту освіти дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку» (В. Тарасун), «Концепція становлення і розвитку особистості дитини переддошкільного віку з особливостями у розвитку» (В. Тарасун) [9].

Розвиваючи ідеї Л. Виготського, концепції соціальної реабілітації, дослідники В. Бондар, В. Синьов, В. Тарасун, А. Шевцов, М. Шеремет вважають ранню (із перших місяців життя) психолого-педагогічну та логопедичну допомогу основою ранньої інтеграції дитини в загальноосвітнє середовище [1]. У цьому зв'язку особливий інтерес представляють дослідження, присвячені роботі з дітьми із ОПФР у перші роки життя (М.Малофеев, Р. Мухамедрахімов, І. Виродова, М. Дунайкін, С.Лазуренко, Ю. Разенкова, В. Тарасун та ін.), з порушеннями слуху (Л.Кобріна, Т. Пелимська, Н. Шматко та ін.), з порушеннями зору (М.Бернадська, О.Парамей, Л. Фільчикова та ін.), з органічним ураженням ЦНС (Е.Екжанова, А. Закрепіна, Г. Мішина, О. Стребелева та ін.), з порушеннями мовленнєвого розвитку (О. Громова, Ю. Лісічкіна, В. Тарасун, М.Шеремет та ін.), з порушеннями

раннього емоційного розвитку (Е.Баєнська, Н. Ліблінг та ін.), з руховими порушеннями (Е. Архіпова, О. Мастюкова, О. Приходько та ін.).

Сьогодні європейські країни пропагують ідеї інклюзивної освіти, яка базується на восьми принципах, а саме: цінність людини не залежить від її здібностей і досягнень; кожна людина здатна відчувати і думати; кожна людина має право на спілкування і на те, щоб бути почутою; всі люди мають потребу один в одному; справжня освіта може здійснюватися лише в контексті реальних взаємин; усі люди мають потребу в підтримці й дружбі ровесників; для всіх учнів досягнення прогресу скоріше в тому, що вони можуть робити, ніж у тому, що не можуть; різноманітність підсилює усі сторони життя людини [1]. У цьому зв'язку для всіх країн першочерговими стали завдання підвищення якості психолого-педагогічної допомоги дітям із ОПФР, створення служб раннього виявлення і ранньої допомоги (ранньої інтервенції), забезпечення «включеної освіти» (*inclusive education*), організації неперервного вдосконалення і підготовки кадрів, у тому числі й логопедів, до роботи в умовах ранньої допомоги. Уже сьогодні в окремих вищих навчальних закладах, зокрема Кемеровським державним університетом (Росія) реалізовується освітня програма бакалаврата за напрямом підготовки 050700 «Спеціальна (дефектологічна) освіта» (Логопедія: «Рання діагностика і корекція»). Розроблена система документів і затверджена вищим учбовим закладом з урахуванням вимог ринку праці на основі Федерального державного освітнього стандарту відповідного напрямку підготовки вищої професійної освіти (ФДОС ВПО). Бакалавр підготовлений до виконання певного рівня наступних видів професійної діяльності в області корекційної роботи: корекційно-педагогічна; діагностико-консультативна; дослідницька; культурно-просвітницька, конкретний зміст яких визначається основною освітньою програмою, що розробляється вузом спільно із зацікавленими учасниками освітнього процесу. Об'єктами професійної діяльності випускника корекційно-розвиваючий і реабілітаційний процеси; корекційно-освітні, реабілітаційні, соціально-адаптаційні й загальноосвітні системи [12].

Щодо питань підготовки логопедів за Болонською системою в Польщі з підписанням Болонської Декларації (1999 р.) й вступом до спільного Європейського простору вузівської підготовки, Сенат Гданьського університету прийняв ухвалу про перехід на Болонську систему вузівської підготовки. У 2006 році відділення логопедії Гданьського університету спільно з Медичною академією в Гданьську виступили з пропозицією відкрити міжвузівський факультет логопедії (бакалаврат і магістрат). У березні 2007 року вирішенням Міністра науки і вищої освіти такий міжвузівський факультет був створений. На першому рівні (бакалаврат) ведеться підготовка за двома спеціальностями: логопедія (основна спеціальність) і польська філологія (додаткова). У магістраті одна спеціальність – логопедія і дві спеціалізації на вибір: неврологопедія або раннє логопедичне втручання [11].

Характерним для сьогодення в Україні є створення центрів ранньої реабілітації та абілітації. Система спеціальної освіти — це не тільки мережа навчально-виховних закладів, де здійснюється процес навчання і виховання дітей із ОПФР, а система корекційної психолого-педагогічної підтримки і допомоги, комплексного супроводу на різних вікових етапах. Рання допомога стає складовою системи спеціальної освіти й покликана поліпшити умови дітей з раннього віку, чий розвиток ускладнений дією множинних чинників ризику.

Супровід — це структурований, динамічний процес, комплексна діяльність фахівців, що працюють з дитиною (дефектолог, психолог, логопед, вихователь, лікарі, інструктор ЛФК, музичний керівник, та ін.) у взаємодії з батьками. Структурою супроводу вирішуються завдання: систематичне відстежування медичного, психологічного, педагогічного статусу дитини в динаміці його комплексного розвитку; систематична психолого-педагогічна і медична допомога у вигляді консультування, групових і індивідуальних занять, психокорекції, психологічної і медичної підтримки; консультативна допомога батькам; відстежування соціокультурного і психологічного розвитку дитини й забезпечення їх загальної освіти, соціальної адаптації й інтеграції в суспільство. Психолого-медико-педагогічний супровід (далі ПМПС) реалізується різними як державними установами і службами (психолого-медико-педагогічними консультаціями, психолого-медико-соціальними центрами), так і недержавними закладами — добродійними фондами, суспільними асоціаціями. Разом з тим не вдається забезпечити ПМПС з метою проведення своєчасної корекції, абілітації та реабілітації, оскільки бракує кваліфікованих фахівців й логопедів в тому числі, не можна визнати достатнім нормативно-правове і науково-методичне забезпечення роботи. Професійна діяльність логопеда в умовах ранньої допомоги чи ПМПС – є самою насиченою за різноманітністю її видів, засобів і прийомів, складності суб'єктно-об'єктних стосунків, в цілому й передбачає: безпосередню профілактичну, діагностичну й корекційну роботу з дитиною, запобігання її порушенням мовлення різної форми, структури дефекту і ступеня його вираженості; сімейне консультування, взаємодія у створенні для дитини з ОПФР виховного середовища через поліпшення клімату сім'ї; здатність до командної, узгодженої роботи з іншими фахівцями, що вимагає відповідного рівня знань, умінь і навичок, професійної компетентності тобто підготовки логопеда під час навчання у вузі, вимоги до професійної діяльності якого зростають. Причинами, що гальмують логопедичну допомогу дітям раннього віку з ризиком порушення мовлення є:

— нерозробленість у спеціальній психолого-педагогічній та методичній літературі напрямів

логопедичної роботи дітям раннього віку та їх батьками: діагностики, профілактики, корекції, абілітації, реабілітації;  
— відсутність спеціальних програм логопедичного впливу для дітей раннього віку побудованих з урахуванням особливостей розвитку мовлення, використання компенсаторних можливостей бережених функцій;  
— часткове вивчення передумов мовленнєвих порушень у ранньому віці, причин ускладнення, які виникають у процесі розвитку мовлення з народження та розробка системи використання засобів логопедичного впливу на ранніх етапах життя, способів індивідуального підходу та диференційованого навчання;  
— відсутність у штаті центрів ранньої допомоги та ПМПК кваліфікованих логопедів, які спроможні реалізувати як загальні, так і спеціальні логопедичні завдання стосовно дітей раннього віку, розробляти індивідуальні програми на основі комплексного підходу та у взаємодії з іншими спеціалістами та батьками.

У широкому розумінні професійна підготовка майбутнього логопеда — це сукупність фахових уявлень про профілактичну, діагностичну й корекційно-розвивальну, навчально-виховну діяльність; у вузькому — система знань про індивідуальні психофізичні особливості розвитку дитини та мовлення на ранніх етапах життя й професійна готовність до вирішення проблем, які виникають у дитини з ОПФР, пошуку адекватних і ефективних засобів їх подолання.

Отже, високі вимоги до якості психолого-медико-педагогічної допомоги дітям раннього віку, їх навчання і виховання спонукають до інновацій у підготовці логопедів в умовах вищої педагогічної школи. В умовах розбудови національної системи освіти й становлення ранньої допомоги як структури спеціальної освіти виникає проблема якісної підготовки майбутніх логопедів у педагогічних вишах здатних працювати у відповідності до нових вимог і умов сучасного суспільства.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондар В.І. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи // Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (Українсько-канадський досвід): Матеріали Міжнар. конф., Київ, 25-26 травня 2004р. / За ред.: В.І. Бодаря, Р. Петришина. – К.: Наук. світ, 2004. – 200с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / [за ред. В. Г. Кременя] Авт. колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. – Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2004. – 384с.
3. Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17-18 квіт. 1996 р.) / ред. колегія: [В. П. Андрущенко та ін.]; АПН України, Ін-тут пед. і психол. проф. освіти та ін. Ч. 1: Нова парадигма вищої освіти. – К., 1996. – 112 с.
4. Выготский Л.С. Орудие и знак в развитии ребенка. Собр. соч. Т.6. – М., 1984.
5. Кремень В.Г. Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи // Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-Український щорічник /За ред. І. Зязюна, Н. Нічкало, Т. Левовицького, І. Вільш, К. Ченстохова: Віпол, 2000 – Вип. II – С 11-30.
6. Освіта в Україні. Нормативна база. – К. : КНТ, АТІКА, 2004. – 492с.
7. Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / Редкол.: [В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа, О. В. Караман та ін.] – К. : КМПУім. Б. Д. Грінченка, 2007. – 206 с.
8. Соботович Є.Ф. Психолінгвістичний аспект підготовки дітей до шкільного навчання. – М.: Класик Стиль, 2004. – с.32.
9. Тарасун В.В. Концепція становлення і розвитку особистості дитини переддошкільного віку з особливостями у розвитку / Вступ до спеціальності: Логопедія. – Навч. посібник / І.М. Омельченко, В.В.Тарасун, Л.О. Федорович. – Кременчук: Християнська Зоря, 2011. – С. 262
10. Шеремет М.К. Проблеми та перспективи спеціальної освіти. Корекційна педагогіка. Вісник Української асоціації корекційних педагогів. – 2007. – №1
11. [http://logopedia.univ.gda.pl/Kierunek\\_logopedia.html](http://logopedia.univ.gda.pl/Kierunek_logopedia.html).
12. <http://info.kemsu.ru/departments/cce/doc/ustav2011.doc>

УДК: 376.36:37.018.1

#### РОЛЬ СЕМЬИ В РАБОТЕ ПО РАЗВИТИЮ РЕЧИ ДОШКОЛЬНИКОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДОВ РОДИТЕЛЬСКОЙ РЕФЛЕКСИИ

Фирсова И.Б.

*Одна из актуальных проблем настоящего времени – это большая распространенность речевых нарушений у дошкольников. Сложно недооценить роль семьи в жизни ребенка дошкольного возраста. Родители могут оказать огромное влияние на развитие речи ребенка. Одновременно с использованием инновационных технологий важнейшим фактором воздействия на личность ребенка является атмосфера эмоциональных связей, которые формируются в результате взаимодействия педагога, родителя и ребенка. Взаимодействие родителей с собственными детьми и педагогами, как любая форма деятельности включает и рефлексю. Но на настоящее время не существует ни одной технологии поэтапного включения*